

## Vojtech Kocián

### Tenore lirico

Ak si zadáte do internetového vyhľadávača meno tohto známeho operného speváka, sólistu Národného divadla v Prahe, objaví sa pestrá škála informácií vrátane ukážok z nahrávok oper, kantát a sólových spevov. V mnohých z nás jeho meno vyvoláva aj rad spomienok na nezabudnuteľné večery v opere Národného i Stavovského divadla.

Vojtech Kocián bol a je vynikajúcim mozartovským tenorom. Jeho lyricky zafarbený hlas si vás podmaní predovšetkým v Mozartových, Verdiho, Pucciniho, Čajkovského a Smetanových operách. Počúvate CD s jeho nahrávkami desiatok oper a v duchu si hovoríte: akého skvelého tenora malo Národné, Stavovské i Smetanovo divadlo (neskoršie Štátna opera a dnes len Národné divadlo). Zmocňuje sa vás hrdosť, celkom povznesená nad národnostné povedomie, pretože viete, že túto osobnosť s nádherným tenorom nemôžete odkázať do hraníc Čiech, Slovenska či Československa. Majstri jeho typu patria nielen Európe, ale celému svetu. Ale v kútiku duše predsa len s uspokojením konštatujete, že niekoľko operných spevákov vrátane žien pochádzajúcich zo Slovenska získalo svetovú úroveň. Veď aj medzi operné partnerky Vojtecha Kociána patrili zvučné mená slovenských operných sólistiek Edity Gruberovej a Gabriely Beňáčkovej.

Vojtech Kocián sa narodil 3. apríla 1937 v Hlohovci na Slovensku. Slovensko treba zdôrazniť, pretože Hlohovec je tiež na Morave. Slovenský Hlohovec sa nachádza v Trnavskom kraji a má zaujímavú históriu, bohatú na česko-slovenské vzťahy. Mestom preteká Váh a k jeho krištáľovo čistej vode s trblietajúcim sa zlatým pieskom na dne i na brehoch sa viažu aj spomienky na detstvo Vojtecha Kociána. Navyše, vtedy a tým pádom aj v spomienkach bol krásny Váh plný rýb. Ďalšia spomienka sa viaže k známym osobnostiam mesta Hlohovca. Boli dve: herec Otto Lackovič a režisér Bruno Šefranka, ocenený Zlatou medailou vo francúzskom Cannes. Keď tieto osobnosti zavítali spravidla okolo Vianoc do Hlohovca, nehovorilo sa o ničom inom a všetci Hlohovčania sa s nimi chceli stretnúť. Veď aj bolo prečo! Otto Lackovič je uvádzaný ako český herec slovenského pôvodu, keďže sa narodil v Hlohovci v roku 1927, od roku 1955 hral v pražských divadlách. Zomrel v Prahe. Je známym z mnohých filmov a televíznych seriálov, napr. Chalupáři,



*Vojtech Kocián na civilnej fotografii*

Synové a dcery Jakuba skláře, Bylo nás pět, filmov Nesmrteľná teta, Vražda v hoteli Excelsior, Ikarie XB1, Sestřičky atď. Aj Bruno Šefranka je citovaný ako český režisér slovenského pôvodu, keďže žil a tvoril filmy s bábkami Jiřího Trnku a režiroval ďalšie dokumentárne i celovečerné filmy v Prahe. Títo vtedy mladí muži, starší od Vojtecha Kociána o desať rokov, boli



Vojtech Kocián ako Fenton z opery Falstaff

jeho vzorom, ako sa stať osobnosťou pre svoje rodné mesto. Takého vzoru v detstve mal asi každý z nás. Je dobré si znova pripomenúť detské sny aj cez spomienky niekoho ďalšieho, tentoraz cez nášho jubilanta.

Detstvo Vojtecha Kociána poznačila hudba a spev. Chodil spievať do detského zboru a hral na husle. O ďalšom, hlbšom vzdelávaní v speve a hudbe ale rodičia neuvažovali. Po ukončení hlohoveckej meštianskej školy, ktorá bude vzápätí premenená na 11-ročnú strednú školu, odchádza študovať na Strednú priemyselnú školu strojársku do Trnavy a po jej absolútoriu vyučuje na učňovskej škole v Bratislave.

K spevu sa vrátil vlastne náhodou. Raz na prechádzke stretol miestneho lekára. Pozdravil a prechádzal ďalej, keď na neho lekár zavola: „Počkajte, a kde vy teraz pracujete?“ Odpovedal, že učí na železničnom učilišti a myslí si, že si ho lekár s niekým splietol. Ale lekár pokračoval: „Ste zdravý? Myslím, že by ste mali študovať spev a venovať sa vážnej hudbe.“

## Štúdiá

Budúci tenor vôbec nevedel, že takáto možnosť existuje, ale po ďalšom vzdelávaní v speve a hudbe vlastne vždy túžil. Lekár poznal vtedy známu profesorku Korinskú, a tak celkom prakticky napísal list, v ktorom ju požiadal, aby Vojtecha Kociána vyskúšala a nasmerovala ho na budúce štúdium. Tak sa aj stalo. Pani profesorka ho poslala k profesorovi Tesslerovi, ktorý ho učil operný spev. Bolo to súkromné vyučovanie, ktoré si študent musel platiť. Profesor bol presvedčený, že z jeho žiaka spevák bude.

A tak sa Vojtech Kocián dostavil na prijímací pohovor, nie však do Bratislavy, aby sa nemyslelo, že mal protekciu, ale do Brna na Janáčkovu AMU. Tam absolvoval pohovory spolu

s 30 ďalšími študentmi, hoci prijať mali len 5 študentov. Komisia dlho rozhodovala, študenti museli čakať 10 dní. Vojtech Kocián bol prijatý. Ako prijatý študent si zariadil prestup do Bratislavy, lebo štúdium vo vzdialenom meste a dochádzanie by bolo finančne veľmi náročné. Spev študoval u bulharskej pedagogičky doc. Tatiany Cokovej. Absolvoval úlohou Jiřího v Jakobínovi.

Keď skončil VŠMU, spieval v Rakúsku, kde získal angažmán v Klagenfurte a v Štajerskom Hradci, hosťoval aj v juhoslovenskom Maribore. Do Rakúska prišla aj jeho manželka, ktorej sa napriek tomu, že štátne hranice boli uzavreté, podarilo študovať niekoľko semestrov na medicíne. Na začiatku sedemdesiatych rokov minulého storočia nastali tvrdé roky normalizácie. Totalitná moc prestala tolerovať výjazdy a pobyty našich umelcov a študentov za hranicami, pretože sa znova chystala hranice pevne uzavrieť. A tak sa obaja museli rýchlo rozhodnúť, či zostať naďalej v Rakúsku a stať sa vlastne emigrantmi, alebo sa vrátiť. Rozhodli sa pre návrat.

## Praha a Národné divadlo

Vojtech Kocián dostal angažmán v Banskej Bystrici, kde spieval s Editou Gruberovou. Bol lyrickým tenorom vo Verdiho La Traviate a v Rigolettovi. Alfréda Germonta spieval rád, ale roztopašný vojvoda z Rigoletta mu, ako sa vraví, plne nesedel. Spieval ho však prakticky po celú svoju umeleckú kariéru. Dramaticky náročné party spieval v Hoffmannových poviedkach, v Sedliackej cti i Hájnikovej žene Tibora Andrašovana.

Stvárnil úlohy aj v dnes u nás nehraných a vlastne neznámych operách N. Rimského-Korsakova Noc pred Vianocami a Povest' o neviditeľnom meste Kiteži a panne Fevronii.

Keď si z ND v Prahe prišli do Banskej Bystrice vypočuť





*Vojtech Kocián a Edita Gruberová*

E. Gruberovú, aby ju angažovali, vypočuli si aj Vojtecha Kociána, ktorý bol jej partnerom v La Traviate, a pozvali ho do Prahy. Súčasne o neho usilovala ostravská opera.

Edita Gruberová dostala ponuku spievať vo viedenskej opere. Aj jej znemožňovali výjazdy do Rakúska, a tak sa rozhodla emigrovať. K Československu sa však nikdy neprestala hlásiť a s Vojtechom Kociánom udržiavala kontakty. Aj on mal v rodine emigrantov, ktorí sa v roku 1969 po okupácii Československa vojskami „spriatelenej“ armády Varšavského paktu rozhodli emigrovať a nový domov našli až v USA v štáte Georgia.

Vojtech Kocián začal spievať v Prahe v roku 1973. Jeho prvou úlohou bol snivý básnik Lenskij v Čajkovského Eugenovi Oneginovi. Mladý ruský statkár, zamilovaný do Oľgy Larinovej, priateľ Eugena Onegina, ktorého Onegin nechtiac v súboji zastrelí. Lenskij je aj jednou z najmilších postáv Vojtecha Kociána. Mnohí túto operu nielen poznáme, ale mali sme aj možnosť vidieť slávnostné predstavenie ND v Prahe s Galinou Višnevskou v úlohe Tatiany. Aj v tomto predstavení bol skvelým Lenským Vojtech Kocián. Zanedlho potom musela Galina Višnevská opustiť ZSSR a zostať so svojim manželom Mstislavom Rostropovičom v emigrácii. Obidvom sovietske úrady odňali občianstvo a vrátili im ho až v 90. rokoch. Najlepším českým Oneginom v tých časoch býval barytonista René Tuček, s ktorým Vojtech Kocián zaspieval mnoho nezabudnuteľných mužských duet pred súbojom, v ktorom spomínajú na dni priateľstva. Českou Tatianou na scéne ND bývala slovenská operná sólistka Gabriela Beňačková.

Inou majstrovou obľúbenou úlohou je Belmonto v Mozartovom Únose zo Serailu. Jeho hudobní pedagógovia tvrdili, že práve pre túto postavu je svojim hlasom predurčený.

Ďalšou takouto postavou bol don Octavio v Mozartovom

Donovi Giovannim, ktorého okrem Prahy spieval aj v Ostravskom divadle. A pretože tenorov je málo, hosťoval aj v Bratislave, kde spieval Rudolfa v Pucciniho Bohéme. Bratislavská opera ho žiadala o návrat, ale Vojtech Kocián sa rozhodol zostať v Prahe, kde ho v samých počiatkoch jeho kariéry veľmi dobre prijali a nerobili rozdiely medzi českými či slovenskými spevákmi. Trvalý angažmán v ND získal v roku 1975. K jeho ďalším významným operným postavám patrili Vítek v Tajemství Bedřicha Smetanu, Fenton vo Verdiho Falstafovi, Jiří v Jakobínovi, Almaviva v Rossiniho Barbierovi zo Sevilly, Faust vo Faustovi a Margaréte Ch. Gounoda atď. V mnohých operných úlohách spieval s G. Beňačkovou, Evou Děpoltovou, Janou Jonášovou. Do dnešných dní udržiava stály kontakt s Editou Gruberovou a po roku 1989 sa aj stretávajú na Pražskej jari.

Vojtech Kocián bol vyhľadávaným tenorom v zahraničí, kde hosťoval ako Tamino v Mozartovej Čarovnej flaute, Belmonto v Únose zo Serailu.

V opernom svete sa vďaka svojmu osobitému tenoru lyrického zafarbenia preslávil predovšetkým v Mozartových, Verdiho, Pucciniho i Wagnerových operách. Veľmi rád spieval v Majstroch spevákoch norimberských. Spieval aj samotného Mozarta v opere Mozart a Salieri N. Rimského-Korsakova.

V Tvorbe z 30. 12. 1981 sa píše: „ND uvedlo 18. 11. 1981 v historickej budove Tylova divadla Mozartova Dona Giovanniho. Toto predstavenie bolo zaujímavé tým, že v ňom vystoupili poprvé dva mladí zpěváci, kteří vnesli do inscenace zpívané v italském originále oživení a nového ducha. Platí to zejména o Donu Ottaviovi Vojtecha Kociána. Jeho jinak dost křehký hlas našel právě pro tuto postavu tu pravou míru jak v síle a objemu hlasu, tak i ve výrazu. Lze bez nadsázky říct, že don Ottavio bude brzy jednou z nejlepších rolí



Obal gramofonovej platne s nahrávkou dona Giovanniho s Kocianovým donem Ottaviem

Vojtecha Kociána. Tento zpěvák má – jak již je dáno charakterem jeho hlasu i jeho školením – mimořádné vlohy pro představitele mozartovských a rossiniovských rolí. Dona Ottavia zpíval zvučným, sytým hlasem, který se bezpečně vyrovnával s koloraturami. Vyslovoval velmi dobře a známou árii zazpíval neobyčejně bravurně a zažitě. Jeho lehký hlas má pro Mozarta hezkou barvu a syté hloubky. Don Ottavio V. Kociána, v jiném podání dosti statický, byl temperamentní a výrazově bohatý.“

Vojtechovi Kociánovi bol udelený titul zaslúžilý umelec. Toto ocenenie, mnohokrát udeľované s ideologickým pozadím, bolo a je u operných umelcov a ďalších interpretov vykúpené sústavnou neúnavnou prácou a veľkým talentom. S vtedajšou ideológiou nemalo nič spoločné. Škoda ale, že po roku 1989 neboli týmto významným umelcom udelené vyznamenania, ktoré by im boli odmenou za celoživotnú prácu a skrásňovanie života nás všetkých.

České publikum ho považovalo za českého sólistu, keďže jeho krstné meno sa spravidla písalo s „ě“. Bola to jediná obrana pred korektormi a dlhým vysvetľovaním, že sa nestala chyba, ale že známy operný sólista je Slovák.

## Ohlasy zo Slovenska

Aj slovenská tlač písala veľmi pochvalne o Vojtechovi Kociánovi, ktorý na Slovensku často vystupoval na rôznych koncertoch, napríklad v Haydновой Omši Es-dur, kde – ako sa píše v tlači: „V. Kocián potvrdil kvality koncertného sólistu, ktorý nezápasí so štýlovými problémami...“

26. 9.1983 píše hudobná kritička v Hudobnom živote v gramorecenzii na Dona Giovanniho: „Dona Ottavia spieva Vojtech Kocián – tenorista mozartovskej ľahkosti i sladkosti, podávajúci jednu zo svojich najlepších umeleckých vizitiek. Ani záľudná ária Il mio tesoro intanto – s mnohými fioritúrami- či početnejšie komorné výstupy, kde má Ottavio závažné úseky, nás nezbaľujú presvedčenia, že obsadenie tejto úlohy bolo šťastné a vďaka.“ Mimo chodom Elvíru spievala Magdaléna Hajóssyová.

Vojtech Kocián spieval v mnohých oratóriách a mal svoj vlast-

ný obsiahly koncertný repertoár z diel J. S. Bacha, J. Haydna, J. J. Rybu, A. Dvořáka, Foestera, J. Cikkerera atď. V Dvořákovskej Stabat mater bol v roku 1982 hosťom Mnichovského symfonického orchestra. Rád spieval Rachmaninove piesne.

## Súčasnosť

Tento vynikajúci operný sólista odišiel na dôchodok v 62 rokoch, hoci bol žiadaný a presviedčali ho, aby ešte zostal a naďalej stvárňoval svoje postavy. Podľa jeho názoru, ktorý prezentuje s očarujúcou skromnosťou, takou zriedkavou v súčasnom svete, tenor musí byť svieži. Po plnom celoživotnom nasadení sa únava hlasu po šesťdesiatke viacej prejavuje. A tak je dobre vedieť, kedy má človek opustiť pódium a venovať sa činnostiam, na ktoré v čase plného pracovného nasadenia nemal čas, napríklad práci na záhrade i v dome, jazde krajinou na bicykli, plávaniu, čítaniu. A čítaniu poviedok v talianskom origináli, aby si stále udržiaval aktívnu znalosť talianskeho jazyka pre oddychové dni trávené na talianskom pobreží v letovisku neďaleko Ríma.

Vojtech Kocián žije v Prahe s manželkou, ktorá je známou lekárkou – dermatologičkou. Vychovali dvoch synov. Obom im venujeme na stránkach Listov priateľ. Starší syn RNDr. Matúš Kocián, Ph.D. je významný entomológ, ktorý objavil 32 nových druhov chrobákov. Je špičkovým vedcom, ktorého citujú svetové impaktované časopisy. Vyštudoval aj teológiu a v súčasnosti pôsobí ako kňaz neďaleko Prahy.

Mladší syn Vojtech Kocián vyštudoval hudobnú výchovu a psychológiu a je prvým hobojistom Mariánskolázeňského orchestra.

Odchodom Vojtecha Kociána z Národného divadla v roku 1999 sa akosi uzatvorila jedna epocha pražskej opery. A aj jedna epocha naša. Sú v nej roky normalizácie, v ktorých nás operní sólisti prenášali akoby do iného sveta a pomáhali nám lepšie znášať vtedajšiu veľmi šedú každodennosť. Boli v tom roky veľkých spoločenských zmien po roku 1989, keď sme verili v nový, krásny a slobodný život a oni ho svojím umením umocňovali.

V tomto novom období svojho rodáka ocenil Vyšší územný celok Trnava udelením medaily regiónu za zásluhy v umení a jeho interpretácií.

Na záver za všetkých čitateľov Listov Slovákov a Čechov mi dovoľte zaželať spoločne vami majstrovi Vojtechovi Kociánovi veľa zdravia, šťastia, spokojnosti a radosti do ďalších rokov. Dovoľte mi menom nás všetkých poďakovať mu za všetky tie roky, ktoré nám rozdával svoje umenie z divadelných a koncertných pódii a zostal pre nás umeleckým a etickým odkazom.

Autorka Helena Nosková je historička a etnologička fotografie archív V. Kociána

Medaila Trnavského samosprávneho kraja za zásluhy v umení a jeho interpretácii

